

รายงานส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาวิธีการตรวจสอบรายการบุคคล
ในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรเพื่อแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล

จัดทำโดย นายวิษณุ ศรีทองพานิช
ตำแหน่ง เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ
สังกัด ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางกอกใหญ่

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๘
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

๑. หัวข้อ การพัฒนาวิธีการตรวจสอบรายการบุคคลในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรเพื่อแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล

๒. ความสำคัญของการศึกษา/ที่มาของการนำเสนอ

กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองได้แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙/๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อแก้ไขปัญหาคนไร้รากเหง้าที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ อาทิ เด็กไร้เดียงสาที่ถูกบิดามารดาทอดทิ้ง หรือเด็กเร่ร่อน เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถติดต่อตามหาบิดามารดาหรือญาติร่วมสายโลหิตทางบิดาหรือมารดา นอกจากนั้น ยังรวมถึงผู้ป่วยทางจิตประสาทหรือพิการทางสมอง มีอาการเลอะเลือน ที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะบุคคลได้ โดยผู้ที่จะสามารถยื่นคำร้องขอสัญชาติไทยต้องได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนและมีหลักฐานว่าได้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และมีคุณสมบัติอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกำหนด ทั้งนี้ ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ ได้รับการแจ้งประสานจากหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม กรณีกลุ่มคนเปราะบาง อาทิ คนไร้รากเหง้า คนไร้ที่พึ่ง คนพิการ ฯลฯ ที่อยู่ในการอุปการะดูแลของสถานสงเคราะห์และโรงพยาบาลในสังกัด ประสบปัญหาสถานะบุคคล และไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร หรือบางรายมีรายการบุคคล แต่ไม่สามารถนำพยานหลักฐานไปพิสูจน์เพื่อขอใช้รายการดังกล่าวได้ ปัญหาดังกล่าวส่งผลทำให้กลุ่มคนเปราะบางไม่สามารถเข้าถึงสิทธิด้านการรักษาพยาบาล และสิทธิขั้นพื้นฐานด้านอื่นๆ

ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ พิจารณาประเด็นปัญหาสถานะบุคคลของกลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐดังกล่าว มีความจำเป็นที่จะต้องให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน จึงได้มีการพัฒนาวิธีการตรวจสอบรายการบุคคลในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร โดยใช้การตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลด้วยภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ เพื่อตรวจพิสูจน์สถานะและรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ เพื่อจัดชุดเคลื่อนที่บริการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐ สามารถเข้าถึงระบบการตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลด้วยภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ

๓.๒ เพื่อนำอัตลักษณ์บุคคลจากภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ ไปตรวจพิสูจน์สถานะและรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร หากพบว่าตรงกับรายการในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรและได้รับการรับรองว่าเป็นเจ้าของรายการ ให้จัดทำบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวคนไม่มีสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน แล้วแต่กรณี

๓.๓ เพื่อแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในเชิงรุก กลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐ ให้ได้รับการจัดทำเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเป็นการเชื่อมโยงให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดระเบียบสังคม ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมต่อไป

๔. เป้าหมาย

เพื่อแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล กรณีกลุ่มคนเปราะบางที่มีปัญหาสถานะทางทะเบียนและไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ซึ่งอยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานต่างๆ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม

๕. แนวคิด/หลักการที่ใช้ในการศึกษา

PDCA หรือที่เรียกว่าวงจรเดมิง (อังกฤษ: Deming Cycle) หรือวงจรชูฮาร์ต (Shewhart Cycle) คือวงจรการควบคุมคุณภาพ

๑. Plan (วางแผน) หมายถึง การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อาจประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน Plan การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการและกำหนดงบประมาณที่จะใช้ การเขียนแผนดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของลักษณะ การดำเนินงาน การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

๒. Do (ปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การดำเนินการตามแผน อาจประกอบด้วย การมีโครงสร้างรองรับ การดำเนินการ (เช่น คณะกรรมการหรือหน่วยงานขององค์กร) มีวิธีการดำเนินการ (เช่น มีการประชุม อบรมของเจ้าหน้าที่) และมีผลของการดำเนินการ (เช่น ยอดรายรับค่าภาษี)

๓. Check (ตรวจสอบการปฏิบัติตามแผน) หมายถึง การประเมินแผน อาจประกอบด้วย การประเมินโครงสร้างที่รองรับ การดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถทำได้เอง โดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมินตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการอีกชุดมาประเมินแผน หรือไม่จำเป็นต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมิน ที่ยุ่งยากซับซ้อน

๔. Act (ปรับปรุงแก้ไข) หมายถึง การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน อาจประกอบด้วย การนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้าง หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่ได้อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบ การดำเนินการใหม่ที่เหมาะสม สำหรับการดำเนินการในปีต่อไป

ที่มา : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ

ประโยชน์ของ PDCA

๑. มีมาตรฐานเดียวกันในการทำงาน ช่วยกำหนดมาตรฐานในการทำงานร่วมกันในองค์กร ทำให้พนักงานทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ลดความสับสนในการทำงาน และสามารถเตรียมความพร้อมล่วงหน้าได้ ส่งผลให้การทำงานเกิดความราบรื่น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกันได้

๒. ป้องกันปัญหาที่จะเกิด เป็นผลประโยชน์ที่สืบเนื่องมาจากข้อแรกคือทำให้องค์กรมีวิธีการวางแผนและการทำงานที่มีความรัดกุมมากขึ้น รวมไปถึงช่วยให้ทราบลำดับความสำคัญของงานต่างๆ ทำให้ PDCA สามารถป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น รวมไปถึงช่วยลดโอกาสที่ปัญหาเดิมซ้ำๆ ในระยะยาว

๓. แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน เมื่อเกิดปัญหาหรือข้อบกพร่องจากการทำงาน สามารถรับมือและพัฒนาแผนได้ทันที เนื่องจากรู้สาเหตุของปัญหาที่แท้จริงจากระบวนการตรวจสอบ (Check) และ แก้ไขปัญหา (Action) ได้อย่างรวดเร็วก่อนที่ปัญหาจะลุกลาม

๔. พัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติงานทุกๆ อย่าง เราไม่จำเป็นต้องรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยมาแก้ไขเสมอไป แต่ควรมีแนวทางป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา และรวมถึงช่วยให้เราค้นหาระบบการที่ดีกว่าเดิมมาพัฒนาการทำงานของตนเองอยู่เสมอ

๕. ช่วยลดต้นทุน การใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ PDCA ช่วยให้องค์กรมีการวางแผนการทำงานที่ดีขึ้น และลดโอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดจากการดำเนินการในระยะยาว ซึ่งช่วยลดต้นทุนจากการลดใช้ทรัพยากรมากเกินไปจนเกิดความจำเป็นได้

เทคนิคของ PDCA แต่ละขั้นตอน

เทคนิคการวางแผน การวางแผนที่ดีควรตอบคำถามต่อไปนี้ได้

- มีอะไรบ้างที่ต้องทำ
- ใครทำ
- มีอะไรต้องใช้บ้าง
- ระยะเวลาในการทำงานแต่ละขั้นตอนเป็นเท่าใด
- ลำดับการทำงานเป็นอย่างไร ควรทำอะไรก่อนหลัง
- เป้าหมายในการกระทำครั้งนี้คืออะไร

เป้าหมายที่ดี ควรยึดหลัก SMARTER

- S (specific) เจาะจง กำหนดเป้าหมายที่มีความชัดเจน
- M (measurable) วัดได้ ประเมินผลได้
- A (acceptable) ผู้ปฏิบัติยอมรับและเต็มใจทำ
- R (realistic) อยู่บนพื้นฐานความจริง ไม่เพ้อฝัน
- T (time frame) มีกรอบระยะเวลา
- E (extending) เป็นเป้าหมายที่ท้าทายความสามารถ ไม่ใช่แค่เคยทำได้ ๑๐ ก็ตั้งเป้าหมายไว้แค่ ๘ หรือแค่ ๑๐ แต่ควรตั้งไว้น้อยที่สุดไม่ควรต่ำกว่า ๑๑
- R (rewarding) คำนึงถึงการปฏิบัติ หมายถึงเป้าหมายที่ทำไปแล้วเกิดประโยชน์ คำนึงค่ากับการลงแรงลงเวลา และทรัพยากร

เทคนิคขั้นตอนการปฏิบัติ

- ทำให้ถูกต้องตั้งแต่แรก จะได้ไม่ต้องแก้ไข หรือรับผลเสียจากการกระทำที่ผิดพลาด
- ตรวจสอบทุกขั้นตอน หากพบข้อบกพร่อง ให้รีบแก้ไขก่อนที่ความเสียหายจะขยาย

เป็นวงกว้าง

เทคนิคขั้นตอนการตรวจสอบ

- ตรวจสอบวิธีการและระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติจริงว่าทำได้ตามแผนที่ได้วางไว้หรือไม่
- ตรวจสอบผลที่ได้ ว่าได้ตามเป้าหมายหรือไม่

เทคนิคขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม

- หลังจากตรวจสอบแล้ว ถ้าสามารถทำตามเป้าหมายได้ ให้รักษามาตรฐานนี้ไว้
- หากตรวจสอบแล้ว พบว่ามีข้อผิดพลาด ไม่ว่าในขั้นตอนใด ๆ ก็ตาม ให้หาสาเหตุและแก้ไขสาเหตุนั้น หาทางปรับปรุง เพื่อให้การปฏิบัติงานครั้งต่อไปดีขึ้นกว่าเดิม

๖. แนวทางการดำเนินการ/ระยะเวลา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางกอกใหญ่ จัดชุดเคลื่อนที่ดำเนินการตรวจพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล โดยการถ่ายภาพใบหน้าและจัดเก็บลายพิมพ์นิ้วมือของบุคคลที่มีปัญหาสถานะบุคคล จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวไปตรวจพิสูจน์กับรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร ที่ได้ถูกบันทึกเอาไว้ในขั้นตอนการจัดทำบัตรประจำตัว ร่วมกับศูนย์บริหารการทะเบียนภาค ๑ กรุงเทพมหานคร

กรณีที่ตรวจพบรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร และได้รับการรับรองว่าเป็นเจ้าของรายการ ให้จัดทำเอกสารรับรองรายการบุคคล เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวคนไม่มีสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน แล้วแต่กรณี

กรณีที่ไม่พบรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร ให้ดำเนินการแก้ไข ปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของบุคคลที่ไม่ปรากฏบุพการีหรือบุพการีทอดทิ้ง หรือที่เรียกว่า “คนไร้รากเหง้า” ซึ่งคนไร้รากเหง้าในประเทศไทยประกอบด้วย

๑. คนที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทย
๒. คนที่เกิดต่างประเทศ
๓. คนที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการณเกิดได้

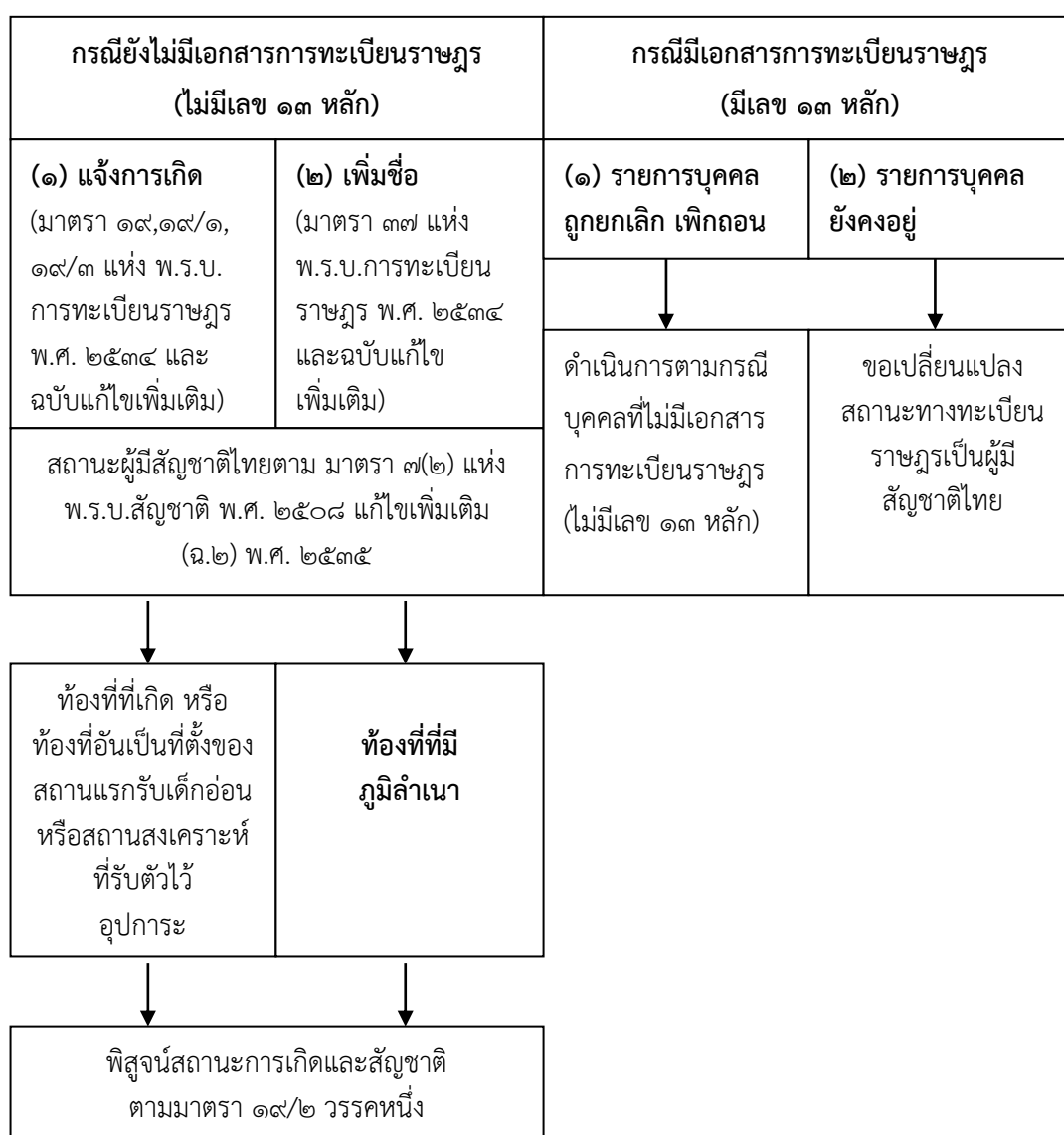
ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติแตกต่างกัน โดยขออธิบายดังนี้

๑. กรณีคนไร้รากเหง้าที่พิสูจน์ได้ว่าเกิดในประเทศไทย เช่น บุคคลแรกเกิดหรือบุคคลไร้เดียงสาที่ถูกทอดทิ้งไว้ในสถานพยาบาลที่เกิด หรือบุคคลแรกเกิดที่ถูกพบในสถานที่ต่างๆ ซึ่งโดยสภาพการณ์ทั่วไปแล้วไม่อาจพิจารณาได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่เกิดต่างประเทศ โดยคนไร้รากเหง้ากลุ่มนี้จะแบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย ได้แก่

๑.๑ คนไร้รากเหง้าที่ไม่ปรากฏข้อมูลของบิดาและมารดา โดยเฉพาะข้อมูลทะเบียนราษฎรและสัญชาติ ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่าบิดาและมารดาเป็นใคร ตัวตนอยู่จริงหรือไม่ และมีสัญชาติอะไร เช่น บุคคลที่ถูกทอดทิ้งไว้ในสถานพยาบาลที่เด็กเกิด เมื่อนำข้อมูลของบิดาและมารดาที่แจ้งไว้ต่อเจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลตามที่ปรากฏในหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๑/๑ ไปตรวจค้นจากฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎรแล้วไม่พบรายการของบุคคลดังกล่าว หรือกรณีบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กซึ่งต่อมาบิดามารดา หรือผู้จ้างได้ทอดทิ้งไปติดตามตัวไม่ได้ โดยผู้รับจ้างไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับบิดาและมารดาของเด็กเป็นต้น กรณีดังกล่าว นายทะเบียนไม่อาจสันนิษฐานว่าบิดาและมารดาของบุคคลกลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวหรือคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย เนื่องจากจะเป็นการสันนิษฐานที่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เกิดประโยชน์แก่เด็ก และไม่สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ดังนั้น วิธีการแก้ไขปัญหาลักษณะบุคคลและสัญชาติ จึงต้องดำเนินการดังนี้

(๑) ถ้าบุคคลยังไม่ได้รับการแจ้งเกิดและไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอแจ้งเกิดหรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ท.ร.๑๔ ในสถานะผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗(๒) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) ถ้าบุคคลได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นคนประเภท ๖ ประเภท ๗ หรือประเภท ๐ ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงสถานะทางทะเบียนราษฎร เป็นผู้มีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗(๒) แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยถ้าบุคคลนั้นไม่มีหลักฐานการเกิด (สูติบัตร) ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ เพื่อใช้แทนสูติบัตร

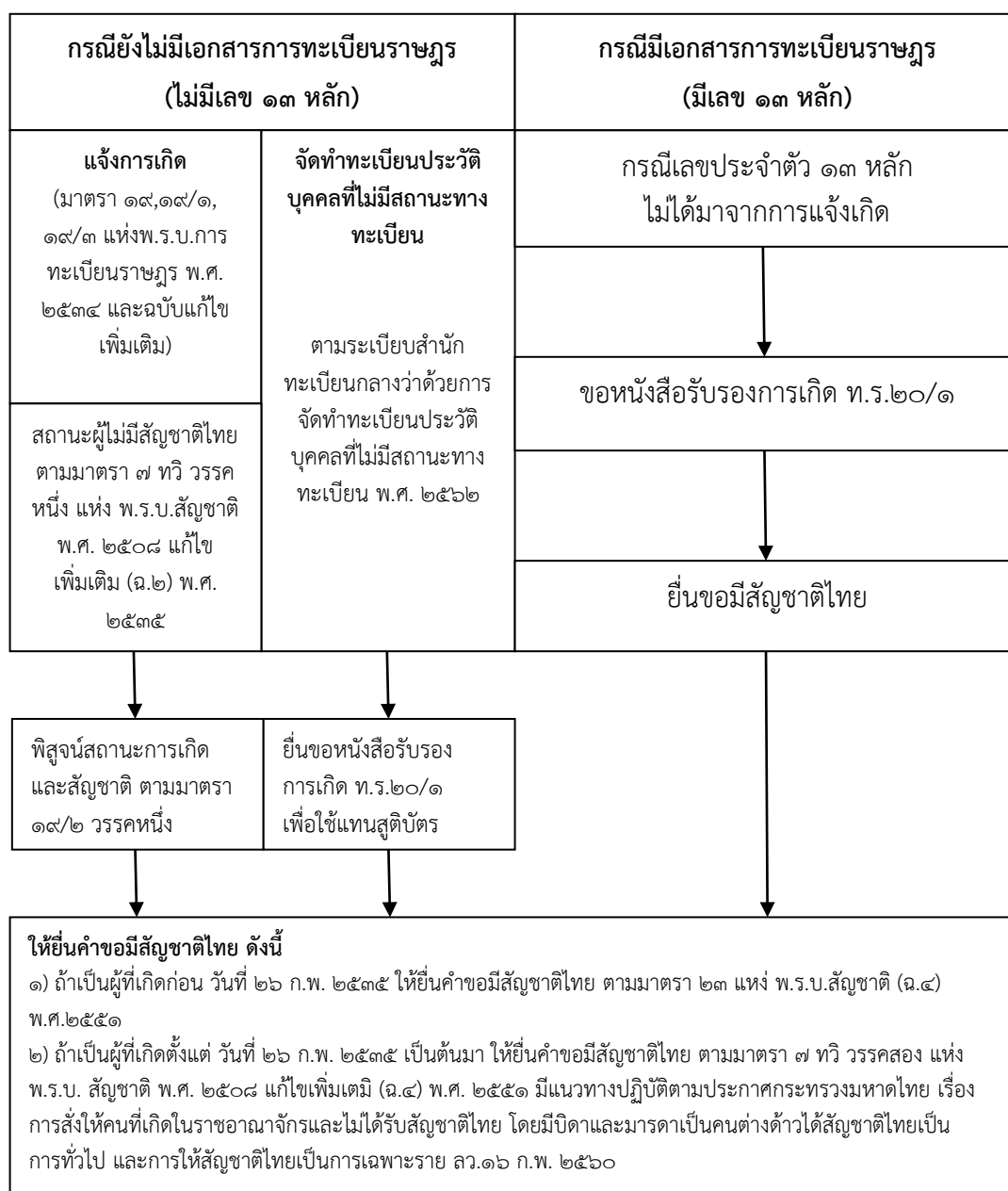
๑.๒ คนไร้รากเหง้าที่ปรากฏข้อมูลของบิดาและมารดา โดยเฉพาะข้อมูลทะเบียนราษฎรและสัญชาติ ทำให้ทราบได้ว่าบิดาและมารดาของบุคคลดังกล่าวเป็นใคร เช่น บุคคลที่มารดาเสียชีวิตตั้งแต่วัยเยาว์ บิดาทอดทิ้งไป โดยผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่าบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย หรือบุคคลที่อยูในการอุปการะของมูลนิธิโดยมีบิดาและมารดาเป็นบุคคลบนพื้นที่สูงซึ่งทอดทิ้งไปและติดตามตัวไม่ได้ เป็นต้น กรณีดังกล่าว นายทะเบียนสามารถสันนิษฐานได้ว่าบิดาและมารดาของบุคคลกลุ่มนี้เป็นคนต่างด้าวหรือคนที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งจะทำให้บุคคลดังกล่าวที่เกิดในประเทศไทยไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของบุคคลกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

(๑) ถ้าบุคคลยังไม่ได้รับการแจ้งเกิดและไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอแจ้งการเกิดในสถานะคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยหรือบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ขึ้นอยู่กับสถานะของบิดามารดา และถ้าเป็นผู้ที่เกิดก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ อาศัยอยู่ต่อเนื่องในประเทศไทย และมีความประพฤติดี ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ถ้าเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เป็นต้นมา และมีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทยตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ กล่าวคือ เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือเรียนจบการศึกษาแล้ว และมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การสั่งให้คนที่เกิดในราชอาณาจักรและไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยมีบิดามารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

(๒) ถ้าบุคคลได้รับการกำหนดเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นคนประเภท ๖ ประเภท ๗ หรือประเภท ๐ โดยถ้าเป็นบุคคลที่ไม่มีหลักฐานการเกิด (สูติบัตร) ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องเพื่อขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ ก่อน และถ้าเป็นผู้ที่เกิดก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ อาศัยอยู่ต่อเนื่องในประเทศไทย และมีความประพฤติดี ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่ถ้าเป็นผู้ที่เกิดตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ เป็นต้นมา และมีคุณสมบัติที่จะได้รับสัญชาติไทยตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๙ กล่าวคือ เกิดและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี กำลังศึกษาเล่าเรียนหรือเรียนจบการศึกษาแล้ว และมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า ให้ยื่นคำขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง เช่นเดียวกับการนิยาม (๑)

ทั้งนี้ การขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ของบุคคลตาม (๑) และ (๒) อาจใช้เงื่อนไขการเป็นบุตรบุญธรรมของคนสัญชาติไทยก็ได้ โดยไม่ต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า แต่จะต้องมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย และจะต้องอาศัยอยู่กับครอบครัวของคนไทยที่รับเป็นบุตร

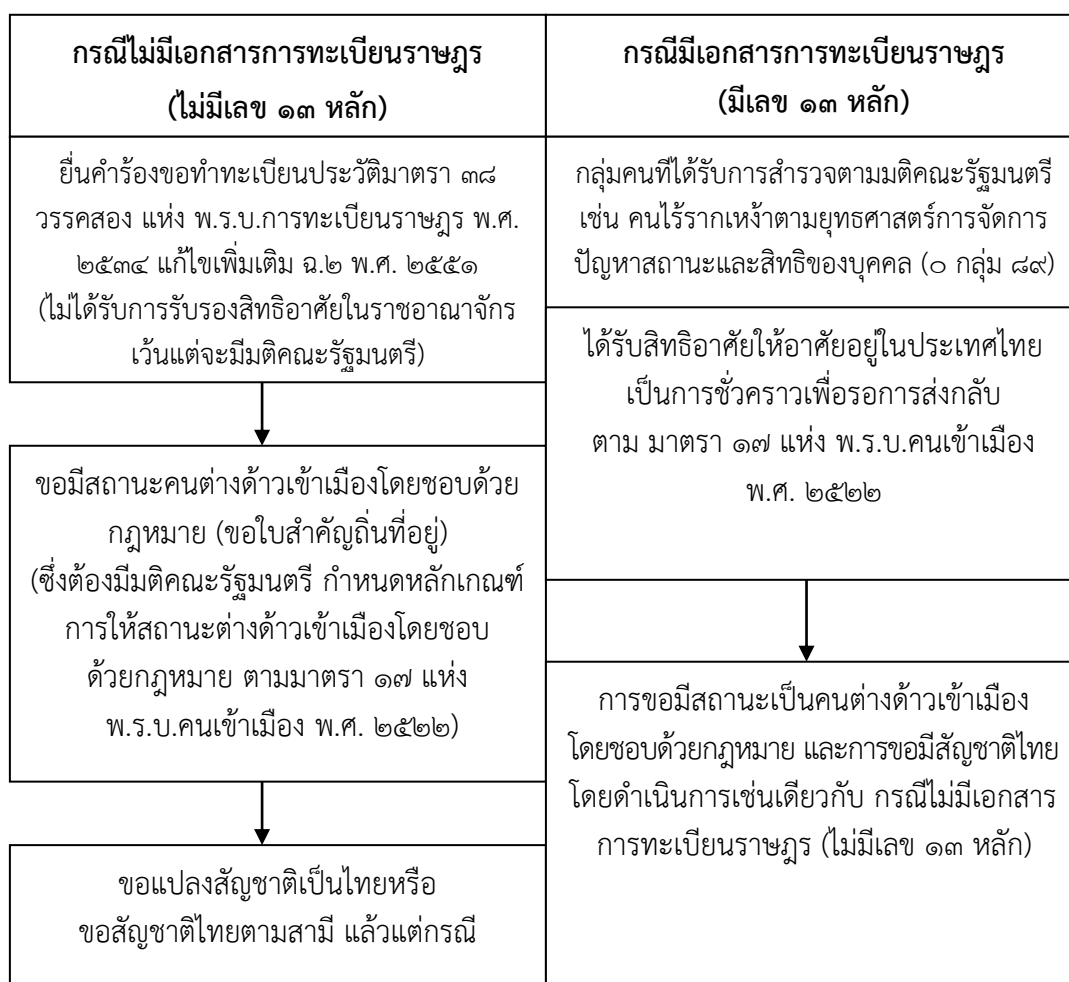
บุญธรรมไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศ ก็สามารถใช้เงื่อนไขดังกล่าวในการขอมีสัญชาติไทย โดยไม่ต้องมีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้า แต่ต้องมีหนังสือรับรองผลงานการทำความคุณประโยชน์ที่ออกให้โดยส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการทำความคุณประโยชน์ดังกล่าวด้วย ซึ่งการขอมีสัญชาติไทยตามเงื่อนไขดังกล่าวนี้ จะต้องยื่นเรื่องให้อธิบดีกรมการปกครองพิจารณาเหตุผลความจำเป็นที่จะต้องขอมีสัญชาติไทยก่อนที่ผู้ขอจะเรียนจบปริญญาตรี และจะยื่นคำขอมีสัญชาติไทยได้ต่อเมื่อได้รับแจ้งผลการพิจารณาเหตุจำเป็นและอนุญาตให้ขอมีสัญชาติไทยได้

๒. กรณีคนไร้รากเหง้าที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย เช่น บุตรของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยพร้อมกับบิดามารดา และถูกทอดทิ้งไปตั้งแต่วัยเยาว์ หรือบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศไทยแล้วพลัดหลงจากบิดามารดา เป็นต้น วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของบุคคลกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ ถ้าบุคคลยังไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอทำทะเบียนประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ตามมาตรา ๓๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ.๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๑ และขอมีบัตรประจำตัวเพื่อใช้เป็นหลักฐานแสดงตนก่อน ส่วนการขอสัญชาติไทย จะต้องใช้วิธีการขอแปลงสัญชาติตามมาตรา ๑๐ มาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ หรือมาตรา ๑๒/๑ แล้วแต่กรณี โดยก่อนที่จะขอแปลงสัญชาติจะต้องเริ่มจากการขอมีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย (ขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่)

๒.๒ ถ้าบุคคลมีเลขประจำตัว ๑๓ หลักแล้ว โดยเป็นกลุ่มคนที่ได้รับการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติตามมติคณะรัฐมนตรี เช่น คนไร้รากเหง้าตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘ (บุคคลประเภท ๐ กลุ่ม ๘๙) เป็นต้น บุคคลกลุ่มนี้จะได้รับสิทธิให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวเพื่อรอการส่งกลับ ตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒ ส่วนการขอมีสถานะเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายและการขอมีสัญชาติไทย ต้องดำเนินการเช่นเดียวกับบุคคลกลุ่ม ๒.๑

๓. กรณีคนไร้รากเหง้าที่ไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ เช่น บุคคลเร่ร่อนหรือบุคคลที่พลัดหลงจากผู้ปกครองและไม่สามารถแจ้งข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของบ้านที่อยู่อาศัย ข้อมูลตามหลักฐานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับบิดามารดาและญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่ตกหล่นทางทะเบียนราษฎร มีการโยกย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยครั้งหรือมีที่อยู่อาศัยไม่เป็นหลักแหล่ง หรือบุคคลที่ติดตามบิดามารดาไปอยู่ท้องที่อื่นตั้งแต่ยังไร้เดียงสา ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์เกิดของตน หรือเด็กที่ถูกลักพาตัวไปจากผู้ปกครองเป็นเวลานาน ติดตามหาบิดามารดาไม่พบ เป็นต้น โดยบุคคลในสถานการณ์ดังกล่าวมักประสบปัญหาการขาดพยานหลักฐานที่สามารถยืนยันหรือพิสูจน์สถานะการเกิดและสัญชาติ วิธีการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติของบุคคลกลุ่มนี้ จึงต้องดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ ถ้าบุคคลยังไม่ได้รับการแจ้งเกิดและไม่มีเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอแจ้งการเกิดตามมาตรา ๑๙/๑ หรือมาตรา ๑๙/๓ หรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้านตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งต้องมีหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นผู้ที่เกิดในประเทศไทยหรือไม่ และมีสัญชาติไทยหรือไม่ เมื่อพิสูจน์ไม่ได้ ให้ดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติให้เป็นบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน หรือบุคคลประเภท ๐ กลุ่มทั่วไป และออกเอกสารแสดงตนหรือจัดทำบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน และเมื่อมีคุณสมบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง คุณสมบัติอื่นของผู้ซึ่งได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตน ซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๑๙/๒ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๒

๓.๒ ถ้าเด็กได้รับการกำหนดเลขประจำตัว ๑๓ หลักแล้ว ไม่ว่าจะเป็นบุคคลประเภท ๖ ประเภท ๐ และมีบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทยหรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่นายทะเบียนออกให้ ถ้าการได้เลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก ไม่ได้เกิดจากการแจ้งเกิด แต่ได้มาจากการสำรวจจัดทำทะเบียนประวัติหรือการเพิ่มชื่อให้ผู้ปกครองยื่นคำร้องขอหนังสือรับรองการเกิด ท.ร.๒๐/๑ ก่อน หากไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ และบุคคลดังกล่าวมีคุณสมบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาตรา ๑๙/๒ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๒ เช่นเดียวกับกรณีตาม ๓.๑

ไม่มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก	มีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก
ผู้ปกครองแจ้งการเกิดตาม ม.๑๙/๑ หรือ มาตรา ๑๙/๓ หรือขอเพิ่มชื่อในทะเบียนบ้าน ตามมาตรา ๓๗ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม	กรณีเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ไม่ได้มาจาก การแจ้งเกิด ให้ผู้ปกครองยื่นขอหนังสือรับรอง การเกิด ท.ร.๒๐/๑
นายทะเบียนพิสูจน์ว่าเป็นผู้ที่เกิดในไทยหรือไม่ และมีสัญชาติไทยหรือไม่	หากนายทะเบียนไม่อาจพิสูจน์สถานะการเกิดได้ ให้ปฏิเสธคำร้องเพื่อเป็นหลักฐาน
หากพิสูจน์ไม่ได้ นายทะเบียนจัดทำทะเบียน ประวัติบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน (๐ กลุ่ม ๐๐)	

ยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทย โดยปฏิบัติตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องคุณสมบัติอื่นของผู้ซึ่งได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตน ซึ่งมีสิทธิยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยตามมาตรา ๑๙/๒ แห่ง พ.ร.บ.การทะเบียนราษฎร (ฉ.๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนประวัติสำหรับบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๒ โดยต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติม ได้แก่

๑. ต้องอาศัยอยู่ในไทย ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี
๒. มีหนังสือรับรองความเป็นคนไร้รากเหง้าที่ออกให้โดยหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่นที่มีสถานะเช่นเดียวกับสถานสงเคราะห์ หรือออกให้โดยนายอำเภอหรือผู้อำนวยการเขต
๓. มีพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือ จำนวน ๓ คนรับรองความประพฤติและการมีถิ่นที่อยู่ในไทย

ระยะเวลา

- ดำเนินการในปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ปีงบประมาณ ๒๕๖๕											
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
	๖๔	๖๔	๖๔	๖๕	๖๕	๖๕	๖๕	๖๕	๖๕	๖๕	๖๕	๖๕
๑. วางแผนการดำเนินการ	↔											
๒. ประชุมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้ทราบรายละเอียดขั้นตอนของการดำเนินการ	↔											
๓. ประชาสัมพันธ์การให้บริการให้ประชาชนทราบผ่านทาง Facebook ของสำนักงานเขต			↔									
๔. ดำเนินการตามแผน			↔									
๕. สรุปผลรายงานการปฏิบัติงานให้ผู้อำนวยการเขตทราบ												↔

๗. ประโยชน์จากการศึกษา

๗.๑ ทำให้มีชุดเคลื่อนที่บริการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐ สามารถเข้าถึงระบบการตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลด้วยภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ

๗.๒ ทำให้มีการใช้เทคโนโลยีตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลด้วยภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ เพื่อตรวจพิสูจน์สถานะและรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร หากพบว่าตรงกับรายการในฐานข้อมูลทะเบียนราษฎรและได้รับการรับรองว่าเป็นเจ้าของรายการ ให้จัดทำบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรประจำตัวคนไม่มีสัญชาติไทย หรือบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนแล้วแต่กรณี

๗.๓ ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในเชิงรุก กรณีกลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐ ให้ได้รับการจัดทำเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งเป็นการเชื่อมโยงให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดระเบียบสังคม ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมต่อไป

๘. งบประมาณ

ไม่ใช้งบประมาณ

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

๙.๑ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ระดับผลผลิต (Output) มีชุดเคลื่อนที่บริการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐ สามารถเข้าถึงระบบการตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลด้วยภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ โดยการออกดำเนินการปีละ ๑ ครั้ง

- ระดับผลลัพธ์ (Outcome) กลุ่มคนเปราะบางที่อยู่ในการอุปการะดูแลของหน่วยงานรัฐ ให้ได้รับการจัดทำเลขประจำตัว ๑๓ หลัก ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร และสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานจากหน่วยงานของรัฐ

๙.๒ วิธีการ / เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและการประเมินผล

- มีการออกแบบสำรวจความพึงพอใจ – ความคิดเห็นให้กับกลุ่มเป้าหมาย

๑๐. ข้อเสนอแนะ

๑๐.๑ การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและสัญชาติเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อน รวมถึงมีปัจจัยหลายอย่างมาเกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกำหนดและวิธีปฏิบัติ หรือตัวบุคคลที่มีปัญหาสถานะไม่สามารถหาบุคคลที่เกี่ยวข้องมาเป็นพยานประกอบการให้ปากคำได้ เห็นควรจัดให้มีการส่งเสริมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจ ชี้แจงซักซ้อมและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันอย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นการป้องกันปัญหาการทุจริตทางทะเบียนด้วย

๑๐.๒ การใช้เทคโนโลยีตรวจสอบอัตลักษณ์บุคคลด้วยภาพใบหน้าและลายพิมพ์นิ้วมือ เพื่อตรวจพิสูจน์สถานะและรายการบุคคลในฐานข้อมูลการทะเบียนราษฎร ปัจจุบันการเข้าถึงสำนักงานเขตต้องขอประสานกับศูนย์บริหารการทะเบียนภาค ๑ กรุงเทพมหานคร กรมการปกครอง ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุน หากสำนักงานเขตในฐานะเป็นผู้ให้บริการประชาชนโดยตรง สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยตนเอง จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑๐.๓ เห็นควรมีการจัดการประชุมร่วมกันระหว่างหน่วยงาน คือ กรมการปกครอง สำนักงานเขตในพื้นที่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงยุติธรรม เพื่อสร้างเครือข่ายและประสานการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลในระยะยาวร่วมกัน

บรรณานุกรม

ชุมชนชาวการจัดสรรสนเทศ. (๒๕๕๕, ๑ กุมภาพันธ์). PDCA เครื่องมือในการจัดการคุณภาพ.

<https://impattani.wordpress.com/๒๐๑๒/๐๒/๐๑/pdca->

%E๐%B๙%๘๐%E๐%B๘%๘๔%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๗%E๐%B๙%๘๘%
E๐%B๘%AD%E๐%B๘%๘๗%E๐%B๘%A๑%E๐%B๘%B๗%E๐%B๘%AD%E๐
%B๙%๘๓%E๐%B๘%๙๙%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๓%E๐%
B๘%๘๘%E๐%B๘%B๑%E๐%B๘%๙๔%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%B๒%E๐%B
๘%A๓/

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔. (๒๕๓๔, ๒๒ พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา.

เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๒๐๓ ฉบับพิเศษ. หน้า ๙๗

พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๒. (๒๕๖๒, ๑๔ เมษายน).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๔๙ก. หน้า ๙๗

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘. (๒๕๐๘, ๔ สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๘๒ ตอนที่ ๖๒

ฉบับพิเศษ. หน้า ๑

พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕. (๒๕๓๕, ๒๕ กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา.

เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๑๓. หน้า ๓